

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Familjecentralers arbete med Barnkonventionen.

**En kvalitativ intervjustudie ur de professionellas
perspektiv**

Johanna Holm

Kandidatuppsats SOPA 63
VT 2018
Handledare: Maria Heintz

Author: Johanna Holm

Title: Family centers work with the Children's Convention – a qualitative study of how the Children's Convention implemented on Family centers.

Supervisor: Maria Heintz

Assessor: Elizabeth Martinell Barfoed

Abstract

The aim of my research was to study the implementation of the UNs Convention on the Rights of the Child on different family centers in Sweden. I wanted to examine if the family centers had policies concerning the Children's Convention that affected their daily work, and if not, how they managed the implementation through the daily work. The study used a qualitative method with semi structured interviews and focus groups. It contains interviews of four different family centers, whence two were focus groups and two were individual interviews. The results showed that every family center has some form of anchoring in the Children's Convention. However there was a lack of policies from the family centers' management. Some family centers had solved this by making policies of their own. The family centers who had their own policies had a clearer anchoring in the Children's Convention than the family centers without policies.

Keywords: Family center, United Nations, Children's Convention, Implementation

Nyckelord: Familjecentral, Förenta Nationerna, Barnkonventionen, Implementation

Förord

Jag vill först och främst tacka familjecentralerna för att de tagit sig tiden att medverka, utan dem hade min studie inte varit möjlig att genomföra. Jag vill även rikta ett stort tack till Maria Heintz för ett stort tålamod och utmärkt handledning under min process.

Johanna Holm

Lund,

2018-08-14

Innehållsförteckning

ABSTRACT	2
FÖRORD	3
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	4
INLEDNING	5
PROBLEMFÖRMULERING	5
SYFTE	7
FRÅGESTÄLLNINGAR	7
KUNSKAPSLÄGET	7
KUNSKAPSSÖKNING	7
BARNKONVENTIONEN FRÅN TEORI TILL PRAKTIK	7
FAMILJECENTRALER – EN DJUPARE FÖRSTÅELSE	10
FAMILJECENTRALENS VERKSAMHET	11
TEORETISKA PERSPEKTIV	12
EN REFORMS RESA FRÅN STATLIGT BESLUT TILL DE LOKALA AKTÖRERNA	12
AKTÖRERNAS HANDLINGSUTRYMME	14
METOD OCH METODOLOGISKA ÖVERVÄGANDEN	15
METOD	15
METODOLOGISKA ÖVERVÄGANDEN	16
URVAL OCH GENOMFÖRANDE AV INTERVJUER	18
KORT PRESENTATION AV FAMILJECENTRALERNA	21
METODENS TILLFÖRLITLIGHET - RELIABILITET OCH TROVÄRDIGHET	21
<i>Extern reliabilitet och pålitlighet</i>	21
BEARBETNING OCH ANALYS	23
ETISKA ÖVERVÄGANDEN	24
<i>Informationskravet</i>	24
<i>Samtyckeskravet</i>	24
<i>Konfidentialitetskravet</i>	24
<i>Nyttjandekravet</i>	25
RESULTAT OCH ANALYS	25
FAMILJECENTRALERNAS RIKTLINJER	26
BARNKONVENTIONEN I DET DAGLIGA ARBETET	30
SAMMANFATTNING AV RESULTAT	38
AVSLUTANDE DISKUSSION	38
REFERENSER	41
BILAGOR	44
BILAGA 1 – INFORMATIONSMÅL	44
BILAGA 2 – INTERVJUGUIDE	45

Inledning

En av de mest socialt utsatta grupperna i dagens samhälle är barn (Brunnberg, 2008:317). Barn är i beroendeställning till vuxna och därför är barnets livsvillkor nära sammanlänkat med de vuxnas villkor (ibid). För att stärka barnets rättigheter i samhället utarbetade Förenta Nationerna (FN) Konventionen om barnets rättigheter år 1989 (Regeringskansliet, 2014:4). Efter Berlinmurens fall antog FN generalförsamlingen konventionen om barnets rättigheter, som ett löfte och målsättning för en världsordning där mänskliga rättigheter skulle vara grunden (ibid). Barnkonventionen består av 54 artiklar där barnets rättigheter i samhället och arbetet kring implementeringen av rättigheterna förtydligas. Sverige var ett av de första länderna som skrev under och erkände Barnkonventionen (ibid). År 1993 skapades myndigheten Barnombudsmannen i syfte att vara den drivande nyckelrollen i genomförandet och uppföljningen av Barnkonventionen (ibid; Proposition 2017/18:186:62). Trots att våra lagar i dag speglar stora delar av Barnkonventionens intentioner har Sverige fått kritik för att barnperspektivet inte följs upp vid beslut som påverkar barn (SKL, 2017:5). Regeringen har under år 2017 lämnat in ett förslag till Lagrådet om att göra FN:s Barnkonvention till lag i Sverige under år 2020 (Regeringskansliet, 2017).

Problemformulering

När Barnkonventionen förankrats i de verksamheter som arbetar med barn blir barnkonventionens innebörd väsentlig för barns rättigheter (Regeringskansliet, 2014:6), innan dess förblir Barnkonventionen ett abstrakt dokument för barn och även vuxna (ibid). För att aktivt införa Barnkonventionen i praktiken har regeringen arbetat fram olika strategier (Regeringskansliet, 2014:8). Bland de strategierna lyfts vikten av samverkan mellan professioner som är i kontakt med barn, samt att erbjuda stöd åt föräldrarna i deras föräldraskap (ibid).

Enligt Barnkonventionen ska det erbjudas lämpligt stöd åt föräldrar och vårdnadshavare så de kan fullgöra sitt ansvar för barnets uppfostran och utveckling (Regeringskansliet, 2014:14). De som står närmst barnet ska se till att barnets behov uppfylls samt att barnets rättigheter bevakas i förhållande till utbildning, hälso- och sjukvård samt socialtjänsten. Därför är det viktigt att föräldrar får kunskap om de rättigheter som barn har och vad dessa rättigheter innebär (ibid).

Familjecentraler är en plats där samverkan mellan professioner och stöd åt föräldrar möts (Bing, 2003:36) Det var professionella eldsjälar som från början formade Familjecentralernas verksamhet (ibid). Efter Barnkonventionen blev ratificerad har Sveriges kommuner och landsting övertagit ansvaret för familjecentralerna (Kommunförbundet Skåne, 2014:14). Det gjordes för att svara på Barnkonventionens krav om föräldrastöd inom barnhälsovården (ibid). Familjecentraler är avsedda att vara en hälsofrämjande plats konstruerad för att skapa sammanhang och hjälpa föräldrarna att få den kunskap de behöver för att ge barnet ett värdigt liv (Kommunförbundet Skåne, 2014:14). Familjecentraler vänder sig till blivande föräldrar och föräldrar med barn upp till 6 års ålder. Det arbetssätt som driver familjecentraler är samverkan mellan regionala och kommunala verksamheter. Familjecentraler har fyra basverksamheter, den öppna förskolan, socialtjänsten, barn- och mödrahälsovården (ibid). Samverkan ska ske utifrån ett barn- och familjeperspektiv där målet är att förbättra villkoren för barnet genom att stärka familjen och att alltid ha barnets bästa i främsta rummet enligt 3:e artikeln från FN:s barnkonvention (ibid).

Enligt Barnkonventionen har barn rätt till bästa uppnåeliga hälsa, med andra ord har barn rätt till bästa fysiska, psykiska och sociala välbefinnande (Regeringskansliet, 2014:16). En trygg anknytning och ett positivt samspel mellan barn och föräldrar är viktiga förutsättningar för barnens hälsa (Bing, 2005:20).

Familjecentraler har i uppgift att arbeta förebyggande till exempel i familjer där samspelet mellan barn och föräldrar är problematiskt (Socialstyrelsen, 2014:80). Familjecentralerna har även som uppgift att hjälpa föräldrarna att förstå och lära sig om barnets rättigheter, behov och utveckling (Regeringskansliet, 2014:14). Barnrättsperspektivet genomsyrar alla verksamheter på en familjecentral och enligt de riktlinjer och vägledning som familjecentraler erbjuder ska barnets rättigheter användas uttryckligen och dagligen i verksamhetsplaneringar samt vid olika insatser (Kommunförbundet Skåne 2014:4).

Det som väckte mitt intresse var att familjecentraler ska enligt deras riktlinjer arbeta med ett barnrättsperspektiv. Frågan är hur väl deras arbete är förankrat i Barnkonventionen. Därför vill jag undersöka hur några utvalda familjecentralers dagliga arbete med barnkonventionen ser ut. Det är min förhoppning att denna uppsats kan bidra till en ökad kännedom hur Barnkonventionen kan implementeras inom socialt arbete så att den når ut till de den berör, barnen.

Syfte

Syftet med min studie är att undersöka hur familjecentraler arbetar med Barnkonventionen i deras dagliga arbete.

Frågeställningar

1. Hur arbetar familjecentraler utifrån Barnkonventionen?
2. Vilken betydelse tillskrivs Barnkonventionen i det dagliga arbetet av personalen på familjecentralerna?

Kunskapsläget

Kunskapssökning

Vid sökning efter tidigare forskning som är relevant för min studie, använde jag mig av Lunds Universitets sökningsbas LUBsearch. Sökningarna begränsade jag till referentgranskade artiklar (peer review). De primära sökorden jag använde mig av var **familjecentral* **Barnkonventionen* **riktlinjer* **implementering* **socialt arbete* **Childrens Convention* **family center* **guidelines* **implementation* **social work*. Sökorden kombinerades på olika sätt för att försöka hitta relevant litteratur. Vid sökningen fann jag inga artiklar eller tidigare forskning som behandlade familjecentralernas arbete med Barnkonventionen. Det fanns en majoritet av artiklar som berörde samverkan på familjecentraler och deras arbete med familjerna. Jag vände mig då till Google search och hittade två undersökningar genomförda av statliga utskott där implementeringen av Barnkonventionen i Sveriges kommuner undersökts. Jag har använt mig dessa undersökningarna samt kompletterat med andra artiklar och litteratur som har varit av relevans.

Barnkonventionen från teori till praktik

Barnkonventionen blir inte automatiskt självklar i professionellas arbete när den ratificeras, den måste implementeras genom lagstiftning (Chaney, 2017:6ff). När lagen väl är genomförd kan riktlinjer skapas och därefter måste arbetet ihållande övervakas (ibid). När Sverige valde att ratificera Barnkonventionen påbörjades arbetet att tillämpningen i Sverige

(Regeringskansliet, 2014:10). För att svara på regeringens ratificering inrättades familjecentraler inom barnhälsovården Kommunförbundet Skåne, 2014:4). Ramlagsstyrda verksamheter innebär att lagen ger en viss fingervisning hur prioriteringar bör göra (Wörlén, 2010). Det innebär inte att professionerna blir mikrostyrd av politiska beslut utan lagarna skapar en ram för de beslut som professionerna ska fatta. Professionerna besitter dock inte ovillkorlig eller gränslös handlingsfrihet (ibid).

I en rapport från Barnombudsmannens, som gjordes för att undersöka hur Barnkonventionen hade inrättats i det dagliga arbetet, visade resultat att det fanns kommuner med en tydligare förankring av deras riktlinjer och dagliga arbete i Barnkonventionen än andra kommuner (Barnombudsmannen, 2008:7ff). Den visade även kommuner som saknade tydliga riktlinjer för arbetat med Barnkonventionen. Det blev påtagligt att vissa kommuner arbetade mer aktivt än andra (ibid).

I en rapport från Sveriges Kommuner och Landsting, som undersökte Barnkonventionens förankring i kommuner, landsting och regioner, påvisade att kommuner med en tydlig förankring i Barnkonventionen förde regelbundna diskussioner om barnets rättigheter i personalstyrkan samt på chefsnivå (SKL, 2013:1ff). Den visade även att kommuner där det fanns ett pågående reflektionsarbete hade bidragit till att Barnkonventionen varit väl integrerad och synlig för både personal och personalens målgrupp (ibid). SKL tar även upp att kommuner med en väl integrerad Barnkonvention lät Barnkonventionen vara visuellt synlig för klienter och kunder. Till exempel hade Barnkonventionen blivit inramad och upphängd på väggarna (ibid). Heimer och Palme (2017:435ff) påvisar i sin artikel *Rethinking Child Policy Post-UN Convention on the Rights of the Child: Vulnerable Children's Welfare in Sweden* att politisk ordning kan utforma en tydligare arbetsvägledning för Barnkonventionen. De behandlar även att ett framgångsrikt genomförande av Barnrättspolitikerna kräver att barns synlighet och deltagande (ibid).

Barnombudsmannens rapport lyfte några exempel på aktiviteter som kommuner gjorde för att driva arbetet med Barnkonventionen (Barnombudsmannen, 2008:12ff). Bland de mest framträdande var de kommuner som avsatt särskild personal för att driva arbetet. Det lyftes även att de kommuner som hade ett kontinuerligt uppföljningsarbete och systematiskt arbete för att analysera konsekvenser för barn och unga, hade en tydligare förankring i Barnkonventionen än de kommuner där detta saknades (ibid). SKLs rapport visade liknande

resultat då SKL menade att de kommuner som utsett en utvecklare inom personalen, som aktivt arbetat med implantering av Barnkonventionen, hade en tydligare förankring (SKL, 2013:1ff).

I slutändan kommer Barnombudsmannen och SKL fram till att en ökad kunskap och kompetens om barnets rättigheter behövs för att stärka implementeringen (Barnombudsmannen, 2008:8ff; SKL, 2013:1ff). De kom även fram till att det behövs en förståelse i det dagliga arbetet hur Barnkonventionen praktiskt ska genomföras (ibid). I Regeringens Proposition 2017/18:186:98 framgår även att kunskap om barnens rättigheter är nyckeln för implementeringen av Barnkonventionen i Sverige.

Barnombudsmannen menar att det är staten som har det övergripande ansvaret för att Barnkonventionen ska efterlevas i Sverige (Barnombudsmannen, 2008:24ff). Det är Staten som genom riksdagsbeslut har beslutat att ratificera Barnkonventionen. Barnombudsmannen förtydligar att det dock är arbetet som görs på regional och lokal nivå som avgör hur väl Sverige lever upp till Barnkonventionen (ibid). Strehlenert et. al. (2015) konstaterar däremot, att riktlinjer från politiska beslut behöver ett stöd från de professionella för att det ska ske ett starkt och aktivt genomförande. Molander (2011:320ff) menar att ge all bestämmande makt till politikerna hade varit som att avskaffa möjligheten att utföra professionellt arbete. För att en professionell ska utföra sitt arbete måste denna inom ramen för generella regler, själv få utrymme att sätta egna riktlinjer att arbeta utefter (ibid).

Socialt arbete formas av politiska, ekonomiska och sociala förhållanden där aktörer med stor makt och inflytande har en betydande roll. På den nu aktuella arenan (dvs. socialt arbete i vid bemärkelse) samspelar åtskilliga aktörer på skilda nivåer, vars insatser på ett eller annat sätt legitimeras som auktoritära och förnuftiga, kapabla att styra och vägleda socialt arbete i ”rätt riktning”. (Denvall och Johansson, 2012:40)

Denvall och Johansson (2012:26ff) hävdar att det dagliga arbetet sker i samspelet mellan de politiska besluten och den professionellas handlingsmöjligheter. I, Almquist, Reuterborg och Åsbrinks (2011:165ff) artikel *Betydelsen av organisation och styrning för familjecentralens utveckling*, utvärderades familjecentraler i Göteborg. Utvärderingen visade att det fanns familjecentraler där det rådde en bristande kontakt mellan professionerna på

familjecentralerna och deras statliga och regionala styrning. Undersökningen visade att familjecentraler utan styrning hade en starkare förankring i barnets och föräldrarnas behov i sitt dagliga arbete än de familjecentraler där styrningen från regionen och staten var aktiv. Almqvist, Reuterborg och Åsbrink (ibid) menar att personalen med sin kompetens och engagemang skapade riktlinjer för ett fungerande arbete på familjecentralerna utan statlig eller regional påverkan.

Familjecentraler – en djupare förståelse

Från början drevs de svenska familjecentralerna fram av professionella eldsjälarna som arbetade för att förankra sina idéer inom den svenska folkhälsovården (Bing, 2003:36). Idag har familjecentraler, tack vare eldsjälarna, blivit mer accepterade i både utredningar, dokument och inom vården. Från början kom initiativen gällande riktlinjer och regler från personalgruppen som delade intresset för familjecentralen (Bing, 2003:105). Idag får familjecentralerna inte längre sina riktlinjer och ramar från personalens arbete utan de kommer ifrån de politiska initiativen (Bing, 2003:36). Med andra ord kommer riktlinjerna och ramarna från politiska beslut och personalen blir engagerade först efter att besluten är tagna (ibid).

Familjecentralerna idag är en samverkan mellan regionen och kommunen (Kommunförbundet Skåne, 2014:20ff). För varje familjecentral finns det en styrgrupp. Styrgruppen består av de olika cheferna från regionen och kommunen, det kan även finnas privata aktörer. Samordnaren från familjecentralen är även med på styrgruppens möten. Samordnaren ska agera som länken mellan personalen och styrgruppen. Styrgruppens arbete är att ha ett övergripande ansvar och hanterar frågor som berör de olika verksamheternas gemensamma uppdrag. Styrgruppen ansvarar bland annat för att de olika styrdokumenterna eller att samverkansavtalet revideras och uppdateras årligen. Styrgruppen övervakar de gemensamma målen och hanterar de ekonomiska frågorna. De tar beslut om allt som kan ha betydelse för samverkan. Samordnaren är den som förmedlar de beslut som tas och informerar om de riktlinjerna styrgrupper kommer fram till (ibid). Det är styrgruppen som ska se till att familjecentralerna har styrdokument och riktlinjer som förtydligar implementeringen av Barnkonventionen. Enligt Barnombudsmannen (2008:24ff) ges tydliga direktiv, från den regionala och kommunala nivån, väl förankrade arbetsmetoder kring Barnkonventionen på

den lokala nivån. Styrgruppen står för den regionala och kommunala nivån och familjecentralen motsvarar den lokala nivån.

Familjecentralens verksamhet

Artikel 24 i Barnkonventionen specificeras barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa och sjukvård (Regeringskansliet 2014:36). I artikeln specificeras även att konventionsstaterna ska eftersträva att tillgodose denna rätt och vidta lämpliga åtgärder för att föräldrar och barn ska få tillgång till undervisning om barnhälsovård samt förebyggande arbete, men även stöd vid användning av grundläggande kunskaper (ibid).

En familjecentral kan enligt Cecilia Lindskov kategoriseras som en professionell mottagning där det ska existera ett starkt fokus på förebyggande arbete för familjer (Lindskov, 2011:115ff). Utifrån de professionellas beskrivningar så är familjecentraler en samlad plats för rådgivning och föräldrautbildning genom basverksamheterna; mödra- och barnhälsovården, öppna förskolan och socialrådgivning (ibid). På en familjecentral är det enkelt för personalen att skapa sig en samlad bild av barns livssituation och fånga upp barn som är i riskzon. På familjecentralerna finns det samlad kunskap att efter att ha identifierat ett problem hjälpa föräldrar och barnet att arbeta med problemet (ibid). Genom kommunala verksamheter, så som familjecentraler, kan föräldrar få kunskap om de rättigheter barnet har och vad rättigheterna innebär i praktiken för familjen (Regeringskansliet 2014:15).

Barn är länge beroende av hjälp från de vuxna och står utan makt vilket gör att barnen utsatts för de värderingar och liv de vuxna ger dem (Bing, 2005:25). Vilken status barnet får är helt beroende på den vuxnas status och i vilket samhälle barnet växer upp i (ibid). Det finns tydliga bevis på att det tidiga samspelet mellan förälder och barn har stor betydelse för barnets fortsatta utveckling (Håkansson och Sundelin, 2000:3065). Därför utgör samspelet mellan förälder och barn en viktig och stor del av barnhälsovården i Sverige (ibid). Att identifiera riskfaktorer för barn är en viktig del av barnhälsovårdens uppgifter där barnhälsovården erbjuder samtal för föräldrar att lyfta sin oro inför deras föräldraskap och motivera adekvata insatser (Håkansson och Sundelin, 2000:3065).

En intervjustudie som hölls med barnsköterskor i en kommun som ansvarade för föräldrautbildningar, som erbjuds på familjecentraler, berättade att målet med

föräldrautbildningen var att ge föräldrarna stöd, information, kunskap och verktyg som paren behövde för att känna sig förberedda inför föräldraskapet (Ahdén et al. 2008:21ff).

Föräldrautbildningen handlade, enligt barnsköterskorna, om att stärka föräldrarnas självförtroende och deras kunskap kring föräldraskap och barnens behov (ibid). Lindskov menar att det förebyggande arbetet som bland annat tar form genom föräldrautbildningar utgår från föräldrarnas egna uttryckta behov och medverkan men att de professionella även har en skyldighet att skydda barnen utifrån ett riskperspektiv och se till barnens bästa (Lindskov, 2011:115ff).

Enligt artikel 5 och 18 i Barnkonventionen ska lämpligt bistånd ges till föräldrar och vårdnadshavare så att de kan fullgöra sitt ansvar för barnets uppfostran och utveckling (Regeringskansliet, 2014:14f). Artikel 18 framhåller även att konventionsstaterna ska göra sitt bästa för att säkerställa att båda föräldrarna har gemensamt ansvar för barnen. Det blir särskilt viktigt att nå blivande och nyblivna föräldrar, därför har mödra- och barnhälsovården ett särskilt ansvar att förmedla kunskap om barns behov och utveckling i relation till de rättigheter barn har. Enligt artikel 17 i Barnkonventionen framhålls även vikten av att barn får kunskap om sina rättigheter, särskilt det som rör barnets välfärd, samt fysiska och psykiska hälsa (ibid).

Teoretiska perspektiv

Jag har valt att utgå från de teoretiska perspektiven reformarbete och handlingsutrymme för att utveckla och lyfta resultat- och analysdiskussionen. Nedan kommer först en beskrivning av hur ett reformarbete kan gå till och sedan en beskrivning av vad handlingsutrymme innebär för den lokala aktören. Genom att förstå vilka riktlinjer familjecentralerna har fått från deras styrgrupp och hur familjecentralerna agerar i sitt handlingsutrymme kan en förståelse för deras tillämpning av Barnkonventionen i det dagliga arbetet.

En reforms resa från statligt beslut till de lokala aktörerna

Institutioner och organisationer beskrivs ofta som tröga att förändra (Jönsson, Persson och Sahlin, 2011:15). Det kan handla om att skapa nya eller att förändra maktstrukturer, regler och ramar, attityder, bemötande, synsätt, arbetssätt eller riktlinjer (ibid). När ett beslut eller en riktlinje ska implementeras krävs det mycket från både organisationerna och de lokala aktörerna men även från en högre nivå, som statliga och regionala.

När en reform eller ett beslut kommer högt uppifrån, det kan vara på statligt eller till och med på internationellt till exempel FN, saknas det ofta gemensamma riktlinjer utan det rör sig då om ett övergripande beslut (Svensson, 2013:96). Efter att beslutet är taget gäller det för de på regionala nivåerna att införa riktlinjer för de lokala aktörerna att följa. Det kan skapa ett stort utrymme för aktörerna att utforma sina egna riktlinjer att följa, beroende på hur detaljerad reformen är från de högre beslutsfattarna (ibid). När det saknas gemensamma riktlinjer från staten hamnar det på den regionala nivån att göra den politiska förankring som krävs vid genomförandet av statligt beslut (ibid). Att tillämpa en ny riktlinje från de regionala aktörerna är känt för att ta lång tid, då de berörda aktörerna måste fortsätta sitt dagliga arbete samtidigt som de ska tillämpa den nya riktlinjen (Svensson, 2013:97). De lokala aktörerna måste även arbeta med att anta de nya riktlinjerna och besluten för att anpassa dem efter sina egna organisatoriska och institutionella tillhörigheter (ibid).

Det kan hända att de lokala aktörerna redan har ett arbete kring det riktlinjen berör, samt olika metoder för att arbeta med det. Dock kan beslutet från staten och riktlinjerna från regionen ge uttryck och förankring i det politiska arbete, för det arbete som redan pågår hos de lokala aktörerna (Svensson, 2013:98). De lokala aktörerna kan anses ha en fungerande organisation som med beslutet uppmanas att förkasta eller förändra för nya organisatoriska lösningar. Här börjar de regionala aktörernas arbete att ta beslutet och konkretisera det så de lokala aktörerna kan förverkliga det i deras arbete och forma en strategi för hur de ska agera (ibid).

När ett beslut är utformat som en reform reser det från det nationella planet för att sedan landa till det regionala och därefter sprida sig till de lokala aktörerna (Svensson, 2013:99).

Reformen måste etablera sig innan den kan implementeras på den lokala nivån. Innan reformen hamnat i implementeringsfasen krävs det emellertid en förståelse för vad reformen innebär i praktiken. Det krävs även att reformen etablerar sig i den regionala nivån innan den går vidare till den lokala nivån. Detta för att skapa en förståelse hos de lokala aktörerna kring vad reformen och beslutet innebär i praktiken (ibid).

För att tillämpa en ny reform behöver de regionala företrädarna separera det praktiska handlandet från de formella strukturerna (Svensson, 2013:99). Därigenom kan de lokala aktörerna svara på den nya reformen samtidigt som de kan fortsätta med sina dagliga

verksamheter (ibid). De lokala aktörerna kan hitta en känsla av trygghet när de lyckas hitta former för att omtolka reformen och besluten till praktiskt handlande (ibid).

Det sker även att reformer blir iscensatta på den regionala nivån där lokala aktörerna inte är delaktiga, vilket kan leda till att de lokala aktörernas arbete saknar den politiska förankringen i reformen (Svensson, 2013:100). En viktig sak att lyfta i ett reformarbete är att det krävs kunskap och kompetens från den regionala nivån och de lokala aktörerna att implementera reformen. Saknas den kunskapen är implementeringsarbeten näst intill omöjligt (ibid).

Aktörernas handlingsutrymme

I organisationerna finns det en viss hierarki för vilka beslut som ska tas samt på vilken nivå de tas på (Svensson, Johansson och Laanemets, 2008:24). Det finns även en ordning i hur och vilka riktlinjer som ska implementeras. Där organisationen kan vara på den regionala nivån och professionerna är den lokala. Inom hierarkin befinner sig de lokala aktörerna i handlingsutrymmet. Innan vi går in på vad handlingsutrymmet innebär för en lokal aktör måste vi emellertid förstå vad handlingsutrymme är.

Handlingsutrymme skapas enligt Svensson, Johansson och Laanemets (2008:24) i samspelet mellan organisation och professionen. Organisationen sätter riktlinjer och gränser som de lokala aktörerna ska följa. Det är inom dessa riktlinjer professionen kan utveckla sina egna gränser och ramar att arbeta efter. Aktörernas egna gränser kan i sin tur komma att utmana och påverka de organisatoriska riktlinjerna. Handlingsutrymmet är summan av rutiner, bedömningar och ansvaret att fatta beslut för den lokala aktören. Handlingsutrymme är inte regler eller avsaknaden av regler utan det är möjligheten för aktören att agera mellan reglerna (ibid).

Handlingsutrymmet ger den lokala aktören en möjlighet att välja hur de ska agera utifrån det utrymme organisationens uppdrag fastställer (Svensson, Johansson och Laanemets, 2008:24). Detta sätter krav på den lokala aktören att både ha professionell kunskap och status, som i sin tur påverkar vilka handlingar i arbetet som blir meningsfulla. Handlingsutrymmet innebär inte bara möjligheten att välja, det innebär även att den lokala aktören måste ha kompetensen att bedöma rimligheten i sina arbetsval (ibid). Svensson, Johansson och Laanemets förklarar att det är i den kunskap som den lokala aktören besitter där möjligheten att påverka

organisationens givna utrymme finns. En förankrad aktör kan påverka hur organisationen sätter gränserna och vilka riktlinjer som tillämpas. Emellertid kan en svag profession lätt försvinna i organisationen. Det sistnämnda gäller både på en generell och individuell nivå, det blir en fråga om hur de lokala aktörerna agerar kollektivt och individuellt (ibid).

Den lokala aktörens värderingar och intressen blir aspekter på hur handlingsutrymmet används (Svensson, Johansson och Laanemets, 2008:25). För den lokala aktören innebär handlingsutrymmet en möjlighet och valbarhet att göra egna bedömningar och ta egna beslut till sin målgrupps krav. Aktören kan genom handlingsutrymmet formulera sin professions behov i det dagliga arbetet, trots att det finns riktlinjer som aktören måste följa, finns det ett visst spelrum att använda sig av. Ibland kan detta spelrum variera i hur stort och tillåtande det är åt aktören. Det är även, som tidigare nämnt, upp till aktören själv att genom sin kompetens och person använda sig av handlingsutrymmet (ibid).

Några andra aktörer som påverkar professionens handlingsutrymme är medierna, allmänheten och professionens målgrupp (Svensson, Johansson och Laanemets, 2008:25). Allmänheten och målgruppens uppfattning om vad den lokala aktörens arbete innefattar påverkar vilka beslut som fattas i dels individuella ärenden och dels politiska beslut om organiseringen av arbetet. Mediernas roll påverkar även handlingsutrymmet på det sätt att de lokala aktörernas beslut fått oönskade effekter och skapar utrymme för debatt som i sin tur formar vilka handlingar som blir omöjliga och möjliga för professionen (ibid).

I Svensson, Johansson och Laanemets (2008:24) slutreflektion sägs det att handlingsutrymme varken är bra eller dåligt. Det är en nödvändig aspekt i det arbetet där professionen ställs inför varierande behov och oförutsägbara händelser, för att möta de behov aktörens målgrupp har samt svara för de ramar och riktlinjer som kommer från den regionala nivån eller statliga nivån (ibid).

Metod och metodologiska överväganden

Metod

Jag har valt att använda mig av en kvalitativ ansats då den passar bäst för mitt syfte. Bryman (2011:340f) skriver att kvalitativa studier är anpassade efter att lägga värdet vid betydelsen av ord, jämfört med kvantitativa studier där vikten ofta ligger på insamlandet av mängden,

siffror. Den kvalitativa studien söker förståelse av den sociala verkligheten utifrån respondenternas tolkning, vilket är jämförbart med min uppsatsinriktning. Jag är intresserad av att undersöka familjecentralernas uppfattning av Barnkonventionens avtryck i det dagliga arbetet med föräldrarna och barnen. Med mitt syfte och mina frågeställningar söker jag efter att få en större förståelse för både Barnkonventionen och familjecentraler inom en specifik kontext snarare än en generaliserbar bild.

Metodologiska överväganden

För att bäst belysa familjecentralernas arbete med Barnkonventionen kommer jag använda mig av semistrukturerade kvalitativa intervjuer. Bryman (2011:340f) förtydligar att kvalitativa intervjuer, till skillnad från kvantitativa, är mindre strukturerade för att ge respondenterna ett större utrymme att framföra sina egna uppfattningar och ståndpunkter. En annan fördel som Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2011:40) klargör är att det med kvalitativa intervjuer går att anpassa frågorna och upplägget av intervjun till de respondenter man som forskare möter. Detta till skillnad från kvantitativa intervjuer där man är bunden till ett standardiserat frågeformulär. Den kvalitativa semistrukturerade intervjuformen gav mig möjlighet att undersöka beskrivningar och fånga olika perspektiv som annars inte hade kommit fram i en kvantitativ undersökning. Den semistrukturerade intervjun ger möjlighet att ställa frågor utanför intervjuguiden samt att hoppa över frågor om respondenterna skulle ha besvarat dem tidigare (Bryman, 2011:415).

I en kvalitativ undersökning är det av intresse för intervjuaren att fånga upp vad respondenterna säger och hur de ger sina svar (Bryman, 2011:428). Därför kan det ha en stor betydelse huruvida forskaren spelar in intervjun eller inte. Att enbart förlita sig på stödord kan medföra att viktig information faller bort av intervjuaren samt att det finns en risk att det blir ett störningsmoment för respondenten (ibid). En förutsättning av att använda sig av en inspelningsanordning i intervjuer är att respondenterna ger samtycke till att bli inspelade (Eriksson-Zetterquist och Ahrne, 2011:44ff; Bryman, 2011:429). Det finns alltid risker med att spela in intervjuer, till exempel att inspelningsanordningen slutar fungera eller att den är av dålig kvalitet vilket resulterar i att ljudet blir dåligt (ibid).

Vid intervjuer kan det vara viktigt att tänka på var intervjuerna genomförs (Eriksson-Zetterquist och Ahrne, 2011:44ff). Sker intervjuerna på respondenternas arbetsplats finns det

en risk att respondenterna censurerar sig i sina svar. Hålls intervjuerna i respondenternas hem finns det störningsmoment för respondenterna samt att det kan kränka deras personliga sfär. Skulle intervjuerna hållas på en offentlig plats finns det alltid en risk att någon annan hör det som sägs under intervjun samt att störningar utifrån kan uppkomma (ibid).

I min studie genomförde jag två olika typer av intervjuer, den ena är fokusgrupper och den andra är individuella intervjuer. Fokusgrupper ger möjlighet för respondenterna att diskutera frågorna som ställs och komma fram till ny kunskap som de inte hade innan gruppintervjun (Bryman, 2011:206). Fokusgrupper, till skillnad från gruppintervjuer, ger forskaren ett specifikt område med relaterade frågorna till fokusgruppen att diskutera (ibid). I gruppintervjuer kan frågorna vara från många olika områden och intervjuaren kan ha ett större fokus på hur diskussionerna om frågeställningarna är relaterade till varandra (ibid). Bryman (2011:207) lyfter att det är ytterst ovanligt med strukturerade intervjuer vid fokusgrupper. Det är svårt att under en intervjus gång avstå från den störningskälla som närvaron av mer än en respondent leder till (ibid). Fokusgrupper är även grynsamma då de sparar tid och pengar för de involverade, intervjuaren får även möjligheten att observera gruppdynamiken och får möjligheten att fördjupa sig i ett visst tema (Bryman, 2011:446). Fokusgrupper är enligt Bryman (2011:448) ett bra sätt för de forskare som är intresserade hur människor i grupp resonerar kring de frågeställningar som forskaren är intresserad utav.

Bryman (2011:449f) rekommenderar forskare att spela in fokusgruppernas samtal då det är svårt för forskaren att hinna skriva ner allt som sägs då det är fler som talar. Det finns en risk att inspelningarna av fokusgrupperna är svåra för forskaren att urskilja och komma ihåg vem som sa vad. Det finns även en risk att respondenterna pratar i mun på varandra. Bryman (ibid) menar att vid transkriberingen av fokusgrupper oftare utelämnas delar, än vid individuella intervjuer, detta på grund av svårigheterna att urskilja vad som sagts. Forskaren har generellt mindre kontroll i fokusgruppen än vid individuella intervjuer (Bryman 2011:453). Forskaren måste balansera styrandet av intervjun genom att ställa sina frågor och inte låta fokusgruppen få för stort utrymme samtidigt som gruppen ska få möjlighet att föra en diskussion (ibid). Det finns även en risk att tystlåtna deltagare inte får komma till tals, det är då upp till forskaren att bjuda in de deltagarna genom att ställa en uppsamlingsfråga (Bryman, 2011:464). Bryman ger följande fråga som exempel på en uppsamlingsfråga: ”Det är en intressant synpunkt. Är det någon annan som tycker så eller har en avvikande mening?” (Bryman, 2011:464).

Bryman (2011:453) rekommenderar en gruppstorlek på sex till tio respondenter. Då studenter ofta har begränsad tid för sin studie och kan studenterna nöja sig med mindre gruppstorlek samt gruppantal. Bryman (ibid) påpekar att om forskningen berör känsliga ämnen, är det fördelaktigt att för fokusgrupper med färre antal respondenter. De individuella intervjuerna skapar en envägs process där informationen kommer från en och samma respondent (Bryman, 2011:437). I individuella intervjuer är det enklare för intervjuaren att vara följsam med respondenten än i gruppintervjuer och risken att respondenternas svar blir färgade av varandra minskar i individuella intervjuer (Bryman, 2011:424).

Urval och genomförande av intervjuer

Jag använde mig av ett målstyrt urval och snöbollsurval. Det målstyrda urvalet innebär att forskaren vet vilket urval hen vill arbeta med för att utforska sitt syfte och sina frågor (Bryman, 2011:350 & 392). Med snöbollsurvalet innebär det att ifrån en vald person letar fram andra personer i urvalet (Bryman, 2011:196). Med mitt syfte och mina frågor är det tydligt att det är ett målstyrt urval av människor jag vill intervju. Jag sökte mig fram till mina respondenter genom att mejla samordnare på olika familjecentraler för att etablera en kontakt.

För att få tillgång till de olika samordnarna sökte jag på hemsidan www.Familjecentraler.se och hittade en lista över alla registrerade familjecentraler och deras respektive samordnare i hela Sverige. Från den listan valde jag ut 10 familjecentraler i Skåne som jag sedan kontaktade genom mail. I mitt mail presenterade jag min studie, jag var noga att förklara mitt syfte samt att jag var intresserad utav att spela in intervjun. Jag skrev att jag önskade få intervju samordnaren och att jag önskade få hjälp att nå de övriga professionerna. Jag lämnade mina kontaktuppgifter så de lätt skulle kunna få kontakt med mig (se Bilaga 1).

Jag fick svag respons från familjecentralerna jag hade mailat, uppgick det raskt för mig att familjecentralerna hade ett hög arbetsbelastningen. Jag hade själv även en medvetenhet i att min studie hade en tidsbegränsning. Jag valde därför att anpassa mig efter respondenternas möjlighet att delta i min studie och därför blev mina intervjuer en blandning av fokusintervjuer och individuella intervjuer.

Inför mina intervjuer skapade jag en intervjuguide (se Bilaga 2) med några teman och frågor som berörde Barnkonventionen men även det dagliga arbetet och vad familjecentralernas

riktlinjer fastställer om Barnkonventionen. Den semistrukturerade utformningen av intervjun tillät mig att ställa frågor utanför guiden och den lät mig även att hoppa över vissa frågor som respondenterna redan hade svarat på. Jag kunde även omformulera om frågorna om jag kände ett behov att förtydliggöra frågan, vilket överensstämmer med Brymans (2011:415) beskrivning av en semistrukturerad intervju.

Den semistrukturerade intervjun gav även respondenterna utrymme att själva ta upp tankar och funderingar kring teman som de tyckte var viktiga för min studie. Jag försökte under intervjuerna vara flexibel och lyhörd i min ordningsföljd gällande teman från guiden. Jag försökte även följa respondenten i de ämnen som de vill prata om för att skapa en välkomnande miljö för deras egna tankar men även begränsa dem lite så deras svar inte blev irrelevanta då tiden var begränsad för varje intervju. Jag använde mig av samma intervjuguide för alla intervjuer, oavsett om det var gruppintervju eller individuell intervju.

När jag formade min intervjuguide använde jag mig utav Brymans råd om frågornas form (Bryman, 2011:419). Jag skapade några exakta frågeställningar och några korta frågeställningar som vagt rörde det jag ville beröra detta gjorde jag för att inte fastna i frågeställningarna och för ge mig själv möjligheten att ställa lämpliga följdfrågor i enlighet med Brymans råd (ibid). När jag skapade min intervjuguide ställde jag mig även frågan: Vad behöver jag veta för att kunna besvara mina frågeställningar och mitt syfte? Jag gjorde detta för att lättare skapa en ordning bland mina olika tema och frågor. Jag förde ett stort arbete för att ha ett begripligt språk och undvika ledande frågor.

Jag använde inspelningsanordning under intervjuerna för att inte missa viktig information. Jag valde även att använda mig av inspelning för att då detta är en kvalitativ studie är jag intresserad av vad respondenterna säger och hur de säger det. Jag har inte haft några större störningsmoment vid mina inspelningar. Inspelningarna har spelat in alla intervjuer utan avbrott. Det som har varit lite svårt i efter hand är att när det varit flera respondenter som pratat samtidigt eller att någon av oss har hostat har det tagit lång tid för mig att urskilja vem som sa vad. Samtliga av mina respondenter gav samtycke till att jag fick spela in intervjuerna, några visade även förståelse för att skulle vara svårt att skriva ner allting som sades under intervjun.

Min empiri består av fyra intervjuer från fyra olika familjecentraler, varav två intervjuer var fokusintervjuer och två var individuella intervjuer. Anledningen till att det blev två gruppintervjuer var att samordnarna från respektive familjecentral föreslog det som en möjlighet för mig dels för att få flera perspektiv från personalen och dels för att det skulle vara tidseffektivt. I fokusintervju 1 (Familjecentral 1) medverkade det åtta respondenter. Av respondenterna var det en som var samordnaren/förskolepedagog, två som representerade socialrådgivningen, tre som representerade barnhälsovården och två som representerade mödrahälsovården. I fokusintervju 2 (Familjecentral 3) medverkade det fyra respondenter. Alla fyra representerade barnhälsovården, en av respondenterna var även samordnare. I den individuella intervjun med Familjecentral 2 var representerade respondenten samordnare och den öppna förskolan. I intervjun med Familjecentral 4 representerade respondenten samordnare och socialrådgivare. Intervjuerna tog mellan 20–40 minuter beroende på hur mycket tid familjecentralerna hade och hur snabbt det gick att besvara mina frågor.

När det kom till var och hur intervjuerna skulle gå tillväga ansåg jag att det var viktigt att jag kunde anpassa tid och plats efter respondenternas behov och möjligheter. Jag valde att utföra intervjuerna på respondenternas arbetsplats då intervjuerna skedde under arbetstid och skulle det bli alltför omständligt för respondenterna att ta sig någon annan plats framförallt vid fokusintervjuerna. Det finns en risk att respondenterna censurerar sina svar när intervjuerna sker på arbetsplatsen men jag övervägde mina val och bekvämligheten för respondenterna övervägde risken för att de skulle censurera sina svar.

Empirisk mättnad är en viktig del av kvalitativa studier för att uppnå ett representativt material (Eriksson-Zetterquist och Ahrne, 2011:44ff). Familjecentraler består oftast av fyra grundverksamheter; öppna förskola, BVC, barnmorskor och socialrådgivare. Jag har i mina intervjuer fångat minst en respondent av varje verksamhet. Familjecentral 1 var en fokusintervju men representanter från alla fyra grundverksamheter. Familjecentral 2 var med en förskolepedagog/samordnare. Familjecentral 3 var en gruppintervju med BVC-sköterskor och samordnare. Familjecentral 4 var med socialrådgivare/samordnare. När Eriksson-Zetterquist och Ahrne talar om empirisk mättnad nämner de inte några maxantal av intervjuer men de belyser att för att kunna analysera empirin behövs det i alla fall fler än sex respondenter (2011:44ff). Då mitt urval består av respondenter från fyra olika familjecentraler varav två är fokusintervjuer med 4-8 samt två individuella intervjuer har jag ett antal på mer

än sex respondenter i min studie. Jag anser därför att jag har uppnått ett representativt urval trots svårigheterna.

Kort presentation av Familjecentralerna

På Familjecentral 1 (F1) genomfördes en fokusintervju med samordnaren och personalgruppen på ett husmöte. Familjecentral 1 har varit verksamma i 2 år och är relativt nya som familjecentral. Familjecentral 2 (F2) intervjuades samordnaren som även var förskolepedagog och denna familjecentral hade varit aktiv i fem år. Samordnaren hade varit anställd som samordnare och förskolepedagog under hela den tiden. På Familjecentral 2 hade de förutom de fyra grundverksamheter (barnhälsovården, mödrahälsovården, öppna förskola och socialrådgivning) även en tandsköterska och en pedagog ifrån kyrkan. På Familjecentral 3 (F3) genomfördes även en fokusintervju där samordnaren och BVC-sköterskor medverkade. Familjecentral 3 har varit verksamma i 20 år där den nuvarande samordnaren bara anställd i ett år. På Familjecentral 4 (F4) intervjuades samordnaren som även var socialrådgivare och de hade varit verksamma i sju år.

Metodens tillförlitlighet - reliabilitet och trovärdighet

Bryman (2011:368ff) lyfter kritik mot den kvalitativa metoden då risken med kvalitativa studier är att de skapar en allt för subjektiv empiri, där empirin byggs på forskarens uppfattningar om vad som är viktigt, till skillnad från den kvantitativa som strävar efter en empiri som är stor i mängden och generaliserbar (ibid). Det är därför viktig som forskare att metodens tillförlitlighet är stark. Det kan uppnås genom extern reliabilitet och pålitlighet.

Extern reliabilitet och pålitlighet

Bryman beskriver extern reliabilitet som att en studie ska gå att upprepa var som helst och av vem som helst och visa liknande resultat (Bryman 2011:352). Enligt Bryman är det svårt att uppnå i en kvalitativ studie då de sociala faktorerna är i ständig förändring beroende på tid och kontext (ibid). Jag är medveten om att det gäller även i min studie, då jag påverkar min empiri av hur jag tolkar intervjumaterialet utifrån min roll som forskare och blivande socionom.

Min studie utgår ifrån den kontext som min empiri är i idag vilket, innebära att om andra forskare skulle återskapa min studie och har samma förutsättningar, är det inte säkert att

familjecentralen är i samma kontext som de var när jag genomförde min studie. Det kan vara allt från personalbyte till nya riktlinjer eller nya lokaler. Familjecentraler är i en ständig process att utvecklas och bli bättre. Detta leder till att empirin kan komma att skilja sig från den jag har utav min studie.

Bryman förklarar att på grund av risken för subjektiv empiri i den kvalitativa studien är det ingen vanlig granskning som krävs för den kvalitativa studien (Bryman 2011:355). För att min studie ska uppnå reliabilitet trots de motstridigheterna som Bryman nämner har jag valt att i min studie presentera min empiri så utförligt som möjligt. Detta har jag gjort genom att ha med många citat från intervjuerna, under den storleksbegränsning som jag har på min studie. Jag har även försökt att presentera citaten från intervjuerna innan jag dragit slutsatser eller jämfört familjecentralerna med varandra. Vilket överensstämmer med Brymans (2011:355) beskrivning av överförbarhet. Överförbarhet går att uppnå genom att forskaren lämnar en tydlig beskrivning av empirin som förser andra personer med en databas där hen själv kan bedöma hur pass överförbara resultaten av studien är till en annan miljö (ibid).

Jag har genom att vara så tydlig som möjligt med min forskningsprocess och försökt fånga alla detaljer och beslut i min process för att uppnå pålitlighet i min studie. Jag har även bifogat min intervjuguide samt det informationsmail jag skickade för att göra allt så tydligt som möjligt. Pålitlighet, enligt Bryman (2011:355), går att uppnå genom att forskaren lämnar en tydlig beskrivning av forskningsprocessen, det vill säga urval, intervjuguide samt alla beslut som rör analysen av empirin.

Granskningen av kvalitativa studier med hjälp av begreppen överförbarhet och pålitlighet ger den en möjlighet att styrkas och konfirmeras som extern reliabilitet (Bryman 2011:355). Genom tydliga beskrivningar av empirin och forskningsprocessen kan den kvalitativa studien lyfta upp och säkerställa en objektivitet i den. Objektiviteten är viktigt då det visar att forskaren inte påverkat utförandet av och slutsatserna för studien av hens egna värderingar (ibid).

För att en forskning ska bli pålitlig handlar det om att läsaren ska tro på det hen läser i forskningen (Svensson och Ahrne, 2011:26f). För att uppnå pålitlighet enligt Svensson och Ahrne (ibid) innebär det inte att forskningen ska vara utan brister och fel. Det handlar om att

forskaren ska visa upp eventuella brister och svagheter i sitt material och vara ärliga med resultatet oavsett vad det visar (ibid).

Jag har i min studie försökt vara så tydlig som möjligt gällande min empiri samt forskningsprocess för att skapa en överförbarhet och pålitlighet mellan mig och läsarna som ska bedöma den. Jag har försökt att inte dölja brister eller svagheter som dykt upp i mitt material.

Bearbetning och analys

När intervjuerna var gjorda och alla respondenter gav samtycke till att jag spelade in intervjuerna transkriberade jag dem ordagrant så fort som möjligt. Jag försökte göra transkriberingarna dagen efter men i vissa fall gick det en vecka innan jag blev färdiga med dem. Enligt Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2011:54) faller det sig rätt naturligt att redan under transkriberingen starta analysprocessen. För det är då forskaren börjar studera sitt material noggrant och lär känna det (ibid). Efter allt var transkriberat läste jag igenom materialet flera gånger för att förenkla processen när jag sorterade materialet och valde ut relevanta delar. Det är nästintill omöjligt att ha med sig allt sitt material i analysen och det var därför av yttersta vikt att när jag sorterade materialet, gjorde detta på ett rättvist och representativt sätt. I enlighet med Rennstam & Wästerfors (2011:202 & 209) råd vid transkribering. Jag vill belysa att jag reducerade min empiri, inte för att styrka min tes utan för att ta fram det som var mest relevant och talande av den insamlade empirin.

När jag hade reducerat empirin gick jag tillbaka till mitt syfte och mina frågeställningar för att i det nya materialet kunna urskilja generella teman och ur dem hitta subteman som gick att koppla till mitt syfte och mina frågeställningar. Detta gjorde jag i enlighet med Brymans (2011:528ff) råd vid analysering av empirin. Det jag gjorde var att vid varje urskilt tema angav jag denna en specifik färg. De centrala teman som jag hittade var – Mål/riktlinjer, - Konkret implementering, - Barnkonventionen i det dagliga arbetet.

För att bedöma om kodningar är trovärdiga ska forskaren ta in tidigare forskning och teori för att behandla empirin i relation till dessa (Rennstam och Wästerfors, 2011:209). Innan jag gjorde det gick jag en sista gång gå igenom mitt bearbetade material för att se så jag inte

missat något av relevans. Sedan sammanställde jag det mest relevanta och lyfte fram det i min analysdel, sedan jämförde jag mitt behandlade material mot teorin och tidigare forskning.

Etiska överväganden

Etiska överväganden som är viktiga att ta med i sin forskning är fyra praktiska principer och krav som måste följas så noga som möjligt (Bryman, 2011:131f och Kalman & Lövgren, 2012:13f). För att hålla en etisk försvarbar forskning kommer jag under hela min intervjuperiod samt behandlingsperiod för empirin följa dessa så noga jag kan.

Informationskravet

Informationskravet innebär att respondenterna är fullt informerade om undersökningens syfte och vet vad det innebär att medverka i den (Bryman, 2011:131f & Kalman & Lövgren, 2012:13f). Därför informerades respondenterna redan i mitt mejl om vem jag var, varför jag kontaktar dem, min studies syfte och vad jag ska göra efter jag samlat in empirin jag sökte. När jag träffades för intervjuerna förklarade jag detta åter igen och gav möjlighet till respondenterna att ställa frågor om de hade några.

Samtyckeskravet

Samtyckeskravet bygger på att respondenterna själva har rätten till att bestämma över sin medverkan i undersökningen (Bryman, 2011:131f & Kalman & Lövgren, 2012:13f). Innan jag påbörjade mina intervjuer frågade jag efter ett muntligt samtycke från mina respondenter dels att vara med i min studie men även att spela in intervjun. Jag förklarade för respondenterna att de hade möjlighet att avbryta sitt deltagande när som helst under studiens gång, eller välja att inte svara på frågor de eventuellt inte känner sig bekväma med.

Konfidentialitetskravet

Konfidentialitetskravet lyfter vikten om att hantera alla personuppgifter med största försiktighet, personuppgifter ska hanteras så respondenterna förblir anonyma (Bryman, 2011:131f & Kalman & Lövgren, 2012:13f). Jag informerade respondenterna att de kommer anonymiseras i studien och att alla uppgifter jag fått ta del av kommer behandlas med konfidentialitet. Personuppgifter jag får ta del av kommer jag förvara så obehöriga inte kommer åt dem. Jag förklarade även att om det skulle behövas kommer min handledare eller examinator ta del av uppgifterna.

För att värna om respondenternas anonymitet bytte jag ut samtliga namn till olika siffror vid de olika intervjuerna samt markerat vilken familjecentral respondenterna tillhörde.

Samordnaren betecknar jag enbart som ett S. Till exempel F1 P1 och F2 S som står för Familjecentral 1 Personal 1 och Familjecentral 2 Samordnare. Jag fann det inte relevant att hitta på nya namn till respondenterna då jag inte ansåg att det var viktigt för läsaren att veta att respondenten var av ett visst kön.

Under gruppintervjuerna är det svårt att värna om respondenternas anonymitet då alla hör vem som säger vad samt att respondenterna i gruppintervjuerna vet vem som deltar. För det första var respondenterna i gruppintervjuerna medvetna om att det skulle vara gruppintervjuer redan innan de tackade ja. För det andra hade jag förklarat att de fick avbryta deltagandet när de inte ville delta mer. Jag förklarade även att om det kom frågor de inte ville svara på behövde de inte svara. För det tredje bestod gruppintervjuerna av personal från respektive familjecentral och de var väl bekanta med varandra. Bryman (2011:135ff) menar att konfidentialitetskravet hamnar i riskzon för att missbrukas när respondenterna inte har en fullförståelse för vad deltagandet innebär. Jag anser att jag har kunnat möta konfidentialitetskravet i gruppintervjuerna genom att vara väldigt tydlig med vad deltagande i min studie skulle innebära samt att respondenterna hade möjligheten att avbryta sitt deltagande när som helst.

Nyttjandekravet

Nyttjandekravet innebär att de uppgifter som samlats in om enskilda personer i studien användes enbart i forskningssyfte och inget annat (Bryman, 2011:131f & Kalman & Lövgren, 2012:13f). Den empirin jag samlar in kommer jag enbart använda i min studie och inget annat.

Resultat och analys

I detta avsnitt kommer jag att analysera min empiri utifrån kunskapsläget och teorin. Jag kommer redogöra för de centrala teman som jag funnit. Den första rubriken jag har valt är *Familjecentralernas riktlinjer*. Här sammanfattar jag de centrala delarna i det samband jag fann mellan handlingsutrymme, en reforms tillämpning och familjecentralerna.

Nästa rubrik *Barnkonventionen i det dagliga arbetet*. Här belyser jag familjecentralernas dagliga arbete och hur Barnkonventionen visar sig. Den sista rubriken har jag döpt till *Sammanfattning av resultat*. Här sammanfattar jag det resultat min analys av empirin visar på.

Familjecentralernas riktlinjer

Att arbeta efter Barnkonventionen och stärka barnets rättigheter i Sverige är ett arbete som FN har delegerat ut konventionsstaterna (Regeringskansliet, 2014:10). Sveriges riksdag har i sin tur fattat beslut att Barnkonventionen ska tillämpas av tjänstemän och beslutsfattare men frågan, om *hur* arbetet ska utföras, har delegerats ut till kommuner och landsting (ibid). De riktlinjer och beslut som, de lokala aktörerna sedan ska följa, kan ge ett stort utrymme för aktörerna att skapa egna riktlinjer (Svensson, 2013:96). Detta beroende på hur detaljerad beslutet är från de högre beslutsfattarna (ibid).

När jag ställde frågan till familjecentralerna, om de hade fått tydliga riktlinjer och mål gällande deras arbete med Barnkonventionen, var det få som kom ihåg eller ansåg att de mottagit riktlinjer. De fyra familjecentralerna uttryckte en medvetenhet om att de allmänt arbetade för barnets bästa i enlighet med Barnkonventionen. Det framkom inte i intervjuerna att deras chefer eller styrgrupp hade gett några mål eller riktlinjer gällande Barnkonventionen. Under intervjun med Familjecentral 1 framgick det inte att arbetsgruppen hade kännedom om riktlinjer avseende Barnkonventionen. Däremot påtalade samordnaren att det i deras samverkansavtal stod att familjecentralens arbete grundade sig i Barnkonventionen. Nedan följer ett citat från Familjecentral 1 utifrån frågan om riktlinjer för deras arbete med Barnkonventionen.

Jag har ingen aning om det gällande Barnkonventionen. (F1 P1)

Nej inte vad jag vet. Det som vi har är att i våra samverkansavtal står det att vi grundar vårt arbete på Barnkonventionen. (F1 S)

Styrgruppen ska ansvara för de gemensamma målen för familjecentralen (Kommunförbundet Skåne, 2014:). De gemensamma målen styrs i sin tur av de styrdokument och samverkansavtal som styrgruppen formar (ibid). Samverkansavtalet, som Familjecentral 1 berättade om, ska i sin tur vägleda familjecentralens arbete genom deras gemensamma mål. Att Familjecentral 1 har styrdokument som säger att arbetet ska grunda sig i

barnkonventionen anser jag inte vara densamma som specifika riktlinjer som tydliggör tillämpningen av Barnkonventionen.

I likhet med Familjecentral 1 framkom det att Familjecentral 3 inte heller hade kännedom om riktlinjer kring Barnkonventionen. De nämnde att de hade riktlinjer för olika grupper och uppdrag, till exempel ensamkommande och fortbildning, men inte specifikt kring Barnkonventionen. Familjecentral 3, i likhet med Familjecentral 1, menade att de i deras arbete alltid utgick från Barnkonventionen.

Mål om fortbildningar har vi haft. Det här att alla ska kunna det [...] För kunskap är en färskvara det är så men speciella mål i det avseende att vi ska göra det aktivt det har inte varit så. Men det har väl alla med oss i bakhuvudet när vi jobbar efter det. (F3 P1)

Vi känner att det [Barnkonventionen] genomsyrar oss (F3 P3)

Det är det vi är till för. Vi är till för barnen. (F3 P2)

Man ska alltid tänka på barnets bästa och familjens bästa och göra det så att det funkar. Vi ska stödja föräldrarna i deras föräldraroll för att barnen ska ha det bra och det jobbar vi för det genomsyrar vi i vårt arbete. (F3 P1)

Även Familjecentral 3 påtalade att de saknade kännedom gällande riktlinjer från deras styrgrupp avseende genomförandet av Barnkonventionen. När direktiv kommer från staten saknas det vanligtvis gemensamma riktlinjer, utan direktiven berör övergripande beslut (Svensson, 2013:96). Införa riktlinjer och ramar efter beslut, hamnar på de regionala eller de lokala aktörerna (ibid). För ha en lyckad implementering krävs det att den regionala och de lokala aktörerna har kunskap om och förståelse för vad direktiven innebär i praktiken (Svensson, 2013:99). Saknar de kunskapen är implementeringsarbete näst intill omöjligt (Svensson, 2013:96). På en familjecentral är det betydelsefullt att styrgruppens tar ansvar för införandet av riktlinjer för familjecentralens arbete. Ovan citat antyder om att det inte alltid är så.

Arbetsgrupperna tog upp i intervjuerna att styrgrupperna oftast inte var involverad i tillämpningen av Barnkonventionen, det var ett arbete som familjecentralerna och samordnaren tagit över. På Familjecentral 4 berättade samordnaren att hen hade samlat personalgruppen och tillsammans skapat egna riktlinjer för Barnkonventionen. Samordnaren berättade att de hade gjort detta för att förtydliga tillämpningen av Barnkonventionen i deras arbete. När samordnaren på Familjecentral 4 fick frågan om deras styrgrupp hade aktivt varit med och skapat riktlinjer för familjecentralens arbete, bland annat med Barnkonventionen fick jag följande svar:

Nej det kan jag väl inte säga att de aktivt gör. Sen våran styrgrupp eller våra chefer som vi har, de har. De visar ett väldigt förtroende till att vi arbetsgruppen planerar vårt arbete. Sen är de med på våra planeringsdagar och aktiviteter och är med och delaktiga i som när vi i arbetsgruppen skriver verksamhetsplanen. [...] så ger de feedback på 'ja men okej hur hade ni tänkte utifrån de målet' och så. Så att så här är de väldigt delaktiga i att se till att verksamheten följer dem målen vi har satt upp och att vi jobbar aktivt för det och stöttar oss väldigt mycket i dem aktiviteter vi vill göra. (F4 S)

Samordnaren på Familjecentral 4 beskriver styrgruppens roll som att de tagit ett steg tillbaka och överlåtit arbetet till personalgruppen med samordnaren att skapa riktlinjer. Samordnaren förklarade att de tillsammans hade valt att utarbeta egna mål och riktlinjer för att förankra Barnkonventionen i deras arbete. I enlighet med Molander (2011:320ff) och Almqvist, Reuterborg och Åsbrinks (2011:165ff) ståndpunkter blir professionernas arbete mer förankrat i deras målgrupp när professionerna själva får skapa riktlinjer och mål för deras arbete.

Kring frågan om arbetet med Barnkonventionen presenterade samordnaren på Familjecentral 2 deras verksamhetsplan med målen. Familjecentral 2 berättade att de utarbetade målen själva och att styrgruppen i efterhand godkänt dem. Samordnaren berättade att målen som de utarbetat har varit till hjälp i tillämpningen av Barnkonventionen.

Verksamhetsplanen är de mål som vi har, vi har jobbat fram de här och sen så har då styrgruppen som är cheferna över oss allihopa beslutat att det är bra att ni jobbar efter det här. (F2 S)

Ja det är vår värdegrund som vi har och sedan har vi våra mål som vi skapar genom att där har vi ju tagit artiklar. Vi har tittat på Barnkonventionen vad som står och då har vi tagit ner det till målen. Sen så har vi artikel fyra som är om hälso- och sjukvård som också är viktig. (F2 S)

Samordnaren för Familjecentral 2 påtalade att Styrgruppen inte varit så involverad i riktlinjerna för familjecentralen. Styrgruppen på denna familjecentral hade tagit ett steg tillbaka och visat förtroende för samordnaren att ta över ansvaret. Familjecentral 2 och 4 berättade att de i avsaknaden av riktlinjer, själva tagit initiativet och utarbetat riktlinjer. I intervjuerna med Familjecentral 1 och Familjecentral 3 framkom det att de inte var lika långt komna i processen att utforma egna riktlinjer. Enligt Jönsson, Persson och Sahlin (2011:15) när ett beslut eller riktlinje ska implementeras krävs det mycket från både organisationerna, de lokala aktörerna men även från den de högre nivåerna som statliga och regionala nivåer. Citaten visar att familjecentralerna, i sitt handlingsutrymme och avsaknaden av riktlinjer från styrgruppen, själva skapat riktlinjer att arbete utifrån. Hur stort handlingsutrymme aktörerna har att agera i, är beroende av hur beslutet från de högre nivåerna ser ut (Jönsson, Persson och Sahlin, 2011:15). Handlingsutrymmet ger den lokala aktören en möjlighet att välja hur de ska agera utifrån det uppdrag organisationen givit dem (Svensson, Johansson och Laanemets, 2008:24). Det sätter krav på den lokala aktören att ha både professionell kunskap och status för att påverka vilka handlingar i arbetet som är meningsfulla. För familjecentralerna i min empiri innebär handlingsutrymmet inte bara möjligheten att välja vilka riktlinjer de vill ha, utan familjecentralen måste ha kompetensen att bedöma rimligheten i sina arbetsval. Som Svensson, Johansson och Laanemets (2008:25) beskriver det har aktören, vilket i detta fall är Familjecentral 2 och 4, formulerat ett behov i det dagliga arbetet och sedan agerat utifrån detta.

Samordnaren på Familjecentral 4 berättade att när hen startade upp arbetet med riktlinjer insåg personalgruppen att de redan hade många aktiviteter i deras dagliga arbete hade sitt grund i Barnkonventionen. Samordnade berättade att förankringen blev tydlig när de gjort sina egna riktlinjer. Familjecentralen upptäckte att när de utformade egna riktlinjer var det enklare att förankra arbetssätt i enlighet med Barnkonventionen.

Oj det [Barnkonventionen] är ju nästan kärnan till vår verksamhet. Hela vår verksamhet bygger på den. Vår vision är utformad ifrån den. Att vi vill lyfta barnet och vad barn behöver när de växer upp. Våra mål för verksamheten är egentligen utformad utifrån barnkonventionen. Att skapa förutsättningar på alla dess håll liksom som vad barn behöver för att kunna växa tryggt. Det handlar mycket om att skapa kontaktytor för familjen att kunna etablera ett nätverk att få hjälp och input utifrån när man själv kanske inte riktigt har alla förmågorna. Ja nej den betyder mycket. (F4 S)

På familjecentralerna 2 och 4 återgavs det tydligt att de hade en förankring med det dagligt arbete i Barnkonventionen tack vare deras riktlinjer. Genom att familjecentralerna synliggjorde behovet av riktlinjer och skapade egna kunde familjecentralerna dels hitta fler arbetsätt att tillämpa Barnkonventionen på och dels synliggöra, samt förankra, det arbete som familjecentralerna redan utförde i Barnkonventionen.

Familjecentralerna berättade att de har styrdokument från styrgruppen som de skall arbeta efter, men i familjecentralerna verksamhetsplan ska de konkret förklarade vad och hur de ska arbeta i sin verksamhet. Min tolkning av det som framkom under intervjuerna kring tillämpningen av Barnkonventionen var att det låg på den enskilda familjecentralen att upptäcka behovet av och utforma riktlinjer. Att vara medveten om sitt handlingsutrymme och kunna använda sig av det sätter krav på att familjecentralerna att ha insikt om sitt handlingsutrymme. Familjecentralerna i min studie som saknade riktlinjer från styrgruppen och själva inte skapat egna saknade en förankring av Barnkonventionen i det dagliga arbetet. De visade hade inte heller lika stort urval av aktiviteter i det dagliga arbetet som gick att specifikt härleda till Barnkonventionen.

Barnkonventionen i det dagliga arbetet

När frågan ställdes hur familjecentralerna arbetade med Barnkonventionen kunde svaren delas in i två kategorier. Den första kategorin är konkreta aktiviteter som innefattar Barnkonventionen och den andra är det dagliga arbetet som grundar sig i Barnkonventionen. De konkreta aktiviteterna innefattar ett arbete där personalen lär ut barnets rättigheter till föräldrar. Det kan var genom diskussionsgrupper eller att synliggöra barnkonventionens artiklar genom målarbilder eller tavlor på väggarna. Det dagliga arbetet för en familjecentral består mycket av att vägleda och stötta föräldrarna på olika sätt i deras föräldraroll. Det består

även av att synliggöra barnets bästa i verksamheten. Barnkonventionen omfattar artiklar som specificerar att medlemsstaterna ska informera om barnets rättigheter både till barn och föräldrar samt att barnet ska erbjudas bästa möjliga hälso- och sjukvård (SKL 2017:8; Håkansson och Sundelin, 2000: 3065).

Familjecentral 1 berättade att de inte hade ett stort arbete med Barnkonventionen men att de läste en artikel från Barnkonventionen i personalgruppen och satte upp på en vägg i väntrummet. De berättade även att de för närvarande arbetade med jämställt föräldraskap.

Vi har inget stort arbete kring det, vi började jobba lite mer och diskutera på våra husmöte kring varje artikel men vi har mycket annat som vi behövde arbeta med. Vi håller på med jämställt föräldraskap som vi har diskuterat så att nu har vi inte lagt Barnkonventionen åt sidan men vi har minskat ner kan man säga. Men varje vecka läser jag en ny artikel och sätter upp den på väggen i en tavelram ute i vårt väntrum. Ibland blir det en liten kort diskussion och ibland blir det bara okej det var den artikeln nu känner vi till den. (F1 S)

Familjecentral 1 enades om att de inte hade ett stort arbete med Barnkonventionen och att de lagt arbetet lite åt sidan. Det är inte tydligt för arbetsgruppen att jämställt föräldraskap går att härleda till Barnkonventionen. En del av Barnkonventionen är att barnet ska få tillgång till båda föräldrarna, artikel 18 (Regeringskansliet, 2014:14f). Jag tycker mig förstå att Familjecentral 1 i deras dagliga arbete utför aktiviteter som går att förankra med Barnkonventionen. På grund av avsaknad av riktlinjer blir förankringen otydlig.

Detta går att jämföra med Familjecentral 2 som även arbetade med jämställt föräldraskap, men genom deras riktlinjerna i deras verksamhetsplan var jämställt föräldraskap förankrat i Barnkonventionen. När Familjecentral 2 fick frågan hur de konkret arbetade med målen i deras verksamhetsplan svarade samordnaren följande:

Ja men att vara en mötesplats att alla är välkomna och så har vi jobbat med jämställt föräldraskap och då jobbar man mycket föräldrarna. Sen jobbar man med barnen också i det så med att alla känner sig välkomna. Vi har ju väldigt många som kommer från många olika ställen i världen. Så här så jobbar vi

mycket med språk, det man kan träna här att barnen börjar lära sig lite svenska.
Samt att man jobbar med språket för att kunna ta del av vår verksamhet här.

Majoriteten av familjecentralerna berättade att de, förutom de obligatoriska arbetsuppgifterna, drev ett arbete med att synliggöra barnen i verksamheten och öka barnens delaktighet. Familjecentral 2, 1 och 4 hade som regel att i besök med barn bjuda in barnen till att vara mer delaktiga och låta barnen själv bestämma i BVC-besöken. Det framkom skillnader i graden av barnens delaktighet mellan familjecentralerna.

Sedan jobbar vi väldigt mycket med att göra barn inkluderade och delaktiga som till exempel sina besök på BVC har vi lagt till att varje kallelse som går ut till familjerna skickar vi ett bildstöd av kallelsen för att barn själva ska kunna titta och förbereda sig på att det är det här jag ska gör. Och sedan vet vi att vi har föräldrar som inte har svenska språket med sig, föräldrar som kanske har kognitiva svårigheter som har svårigheter att läsa en lång kallelse med beskrivning att de också kan titta okej vi ska mötas sen ska vi vägas sen ska vi ta en spruta. (F4 S).

Sedan jobbar vi också med delaktigheten när det väl kommer på besöken, Att barn själva får välja vad ska vi börja med. Vi ska göra de här momenten idag vilket moment skulle du vilja börja med? Vissa barn vill bara ha sprutan avklarad men vi gör den först och så är det klart. Så får de själva vara med och bestämma lite och vara delaktiga i besök och bli inkluderade på det sätt. (F4 S)

Familjecentral 4 arbetade mycket med bildstöd för att göra barnet delaktig och på Familjecentral 2 och 1 rörde det sig om en muntlig inbjudan till barnet.

BVC jobbar asså lite med att om de har fyra års kontroller att barnen får vara med och påverka den här grejerna ska vi gå igenom på 4 års kontrollen men vill du att vi ska börja med det eller det. Att barnen får vara med och bestämma efter sin nivå. (F2 S)

När frågan om konkreta exempel på arbete utifrån Barnkonventionen ställdes var barnens delaktighet ett område som Familjecentral 4 och 2 lyfte. Medan barnens delaktighet på Familjecentral 1 framkom ur en diskussion när personalen skulle besvara frågan.

Vi pratar till barnet, med främst fokus på barnet innan föräldrarna många gånger också, [...] I väntrummet till exempel att man försöker knyta an och få med sig barnet redan där. Man pratar med barnet första och frågar vem de har med sig idag och så. (F1 P1)

Gå ner i höjd, samma nivå som barnet. Det är inte ovanligt att när man träffar barnen i de sista besöken på BVC att man faktiskt pratar främst med barnet att föräldrarna är gäster i rummet och man berättar för barnet vad man ska göra idag. Vad tycker du låter mest roligt eller börjar med. Berömmar barnen för sina val och så får du det ofta mycket lättare. (F1 P2)

När personalgruppen och samordnaren på Familjecentral 3 pratade om barnens delaktighet i besöken uppfattade jag det som att det var ett nytt och relativt obeprövat arbetssätt att låta barnen få vara med och bestämma. Familjecentral 3 visade en vilja till förändring och ökat arbete med Barnkonventionen.

Jag har nog ändrat min syn jag tänker på det här när man har fem års besöket att man låter barnet pratar lite grann, att man ställer frågor till barnet också och inte bara föräldern. (F3 S)

Att man gör dem lite mer delaktiga. (F3 P2)

Som citaten antyder om har familjecentralerna med riktlinjer ett mer medvetet arbetssätt när det gäller barnens delaktighet i besöken. Detta genom att konkreta hjälpmedel användes och att det fanns en tydlig förankring till Barnkonventionen. Även om Familjecentral 1 arbetade med delaktighet tycks de sakna förankring i Barnkonventionen. Familjecentral 3 verkade inte ha reflekterat över barnens delaktighet i deras dagliga arbete, utan det fanns med som en fundering att tillämpa det.

Familjecentralerna berättade också att de arbetade med att vara en tillgänglig mötesplats för föräldrar och barn. De förklarade att föräldrarna ges möjlighet att utveckla sitt föräldraskap i en trygg miljö. Familjecentralerna erbjuder föräldrarna en plats där de kan utforska sina gränser och roller i familjen. Detta gör familjecentralerna genom att bland annat erbjuda föräldrautbildningar. Lindskov (2011:115ff) menar att ett av det viktigaste förebyggande arbete som tar form på en familjecentral är föräldrautbildningarna. Föräldrautbildningarna utgår från föräldrarnas egna uttryckta behov och medverkan där de professionella även ger föräldrarna kunskap om barnens rättigheter (ibid).

Familjecentralerna hade eller hade haft ett aktivt arbete med föräldrautbildningar. Både Familjecentral 2 och 4 berättade om deras föräldrautbildningar där de utvecklade och försökte inbegripa barnens åldrar upp till skolstart. Utformningen av föräldrautbildningarna varierade på de olika familjecentralerna. Familjecentral 2 och 4 förklarade i respektive intervju att deras föräldrautbildning hade koppling till Barnkonventionen. Familjecentral 3 berättade att de inte kunnat erbjuda föräldrautbildningar under en tid på grund av personalbrist men att arbetet nu hade dragit igång igen.

Så vi var väldigt aktiva med det här med Barnkonventionen och så och erbjuda och ta upp det i våra föräldragrupper.

[...]

Vi har haft föräldragrupper från och till vi har haft olika omgångar, sedan har vi haft uppehåll med föräldragruppen också för vi har haft personalbrist. Nu startar vi igen. Det är *-Samordnaren-* som har börjat, nästa vecka börjar jag föräldragrupp, vi har ett program inom den föräldragruppen som kunskapscentrum, vi har gått utbildningar så det kan komma allt möjligt i den här. (F3 P1)

Barnombudsmannens (2008:8ff) rapport visade att de kommuner som hade särskilda handlingsplaner för implementeringen av Barnkonventionen, hade också en tydligare förankring i det dagliga arbete i förhållande till de kommuner som var utan handlingsplan. Trots begränsningen i mitt empiriska material blir det iakttagbart att Familjecentral 2 och 4 som utarbetat riktlinjer för tillämpningen av Barnkonventionen också har en medveten

förankring i det dagliga arbetet. Familjecentral 1 och 3 visar en medvetenhet om att deras arbete grundar sig i Barnkonventionen men saknar förankringen i det dagliga arbetet.

Vi kom fram till att våra föräldrar vet väldigt lite om Barnkonventionen man vet att man inte får slå sina barn men annars vet man inte så mycket om Barnkonventionen. Så vi har sett det som vår främsta uppgift här till föräldrarna att berätta att den finns, vad är det där står i den egentligen. Vi har jobbat utåt med så vi har haft temadagar med Barnkonventionen. (F2 S)

När Familjecentral 3 berättade om deras arbete med Barnkonventionen beskrevs det inte ett pågående arbete utan något som de tidigare hade arbetat med. Under dessa diskussioner lät samordnaren intresserad utav att återuppta arbetet.

Vi har haft det i våra husmöte och vi har haft lite information också och lite förnyade kunskaper där och så fräschat upp det också gått igenom de olika Barnkonventionen att i små grupper diskuterat. (F3 P1)

Det skulle jag kunna tänka mig! (F3 S)

Det var faktiskt, vi hade sådana små kort det var som lek lite. (F3 P1)

[...]

Men vi kanske skulle kunna vi är så många nya nu så att. [...] Vi kanske ska vi måste lyfta det nu inför att det ska bli en lag. (F3 S)

I rapporten från Sveriges Kommuner och Landsting (2013:2013:1ff) framförs konkreta framgångsfaktorer för Barnkonventionen. En av framgångsfaktorerna var bland annat att Barnkonventionen varit visuellt synlig för klienter. Ytterligare en framgångsfaktor som framfördes var att ha en utvecklare inom personalen som arbetade aktivt med tillämpningen av Barnkonventionen (ibid).

Familjecentral 2 hade i sin verksamhetsplan planerat en temavecka varje år med Barnkonventionen. Temaveckan skedde i samband med Barnkonventionens årsdag där de under hela veckan synliggjorde och på olika sätt arbetade med barnets rättigheter.

Familjecentral 2 genomförde allt från tipsrunda om Barnkonventionen som både barn och föräldrar kunde delta i, till bubblor som hängde ner från taket där barnets rättigheter framkom. Samordnaren på Familjecentral 2 hade samlat in praktiskt material som hen använde sig av, bland annat under temaveckan.

Sen har Rädda Barnen gjort målarböcker i olika år ”det här är dina rättigheter” det hade vi så när vi hade temaveckan. Som vi hade kopierat för det blir som målarbilder, [...] gjorde dem som häfte och så fick de måla på dem. Barnen kan ju inte läsa vad där står men föräldrarna kan ju läsa och barnen kan ju måla. Sen blir det samtal kring det också. (F2S)

Samordnaren lyfte att det var viktigt att inte bara lägga fram Barnkonventionen och anta att föräldrarna skulle tillgodogöra sig innehållet, utan det var viktigt att prata om den.

Nej asså det gäller att man pratar om det och inte bara lägger fram sakerna utan att man pratar om det med dem. (F2S)

Familjecentral 4 hade ett liknande arbete, där de genom sin verksamhetsplan utveckla arbetsmetoder för att dels sprida Barnkonventionen till föräldrarna och öka barnens delaktighet i verksamheten.

Vi jobbar mycket med bildstöd, att om öppna förskolan till exempel ska till en lekplats, så till den informationen skriver vi ett bildstöd så att man sa kunna se det när man kommer hit: de är på lekplatsen idag. (F4 S)

Vi har en Facebook sida som vi delar information om vad som händer på [Familjecentralen] och här delar vi också filmer från barnkonventionen. Vissa artiklar har gjorts till små filmsnuttar av, jag tror det är barnombudsmannen. [...] Dels att vi själva jobbar med den artikeln den veckan i vår arbetsgrupp så brukar vi dela med oss att ’den här veckan har vi arbetat med den här artikeln. Vi har tittat på den här filmen se den gärna hemma och reflektera och kom och prata med oss kring den.’ En film väcker ofta väldigt mycket. Så det försöker vi göra och det gör vi hela tiden löpande. Att vi delar små filmsnuttar på Facebook och ibland kan vi

visa någon här inne på öppna förskolan också och bara för att skapa en diskussion kring vad tänker ni om det här. Vi är nyfikna på era tankar liksom. (F4 S)

Familjecentral 1 berättade att de hade Barnkonventionen uppsatt på en anslagstavla i väntrummet. Samordnaren berättade även att hen var ute efter fler tavlor och hade tagit foto av några tavlor som en annan familjecentral hade. Vilket kan tolkas som ett pågående utvecklingsarbete.

Det sitter en sån här till exempel (visar upp ett litet kort på en artikel från Barnkonventionen) uppe i en ram. Det sitter faktiskt några små artiklar nere på våra anslagstavlor där nere, uttagna artiklar och så. Sen har vi lite tavlor lite varstans också och letar faktiskt efter ytterligare. Jag fotade när jag var på samordnarträff förra veckan. Jag är på jakt efter fler [...] där det står budskapet om barnkonventionen. (F1 S)

Det finns en jättefin tavla bakom soffan i er del av väntrummet. Där jag sett några familjer sitta och prata om de olika meningarna. (F1 P4)

Från intervjuerna framgick det att alla utom en av familjecentraler, vid intervjutillfället, hade ett pågående arbete i personalgruppen att fördjupa sig i de olika artiklarna. Sveriges Kommuner och Landsting (2013:1ff) lyfter i sin rapport att bland de framgångsfaktorer för Barnkonventionen är just ett reflektionsarbete i personalstyrkan gällande barnets rättigheter. Det har lett till att Barnkonventionen varit väl integrerad och synlig för både personalen men även personalens målgrupp (ibid).

Exempel på dagligt arbete från familjecentralerna som kan kopplas till Barnkonventionen:

- Föräldrautbildningar
- Reflektionsarbete i personalgruppen, aktivt diskutera Barnkonventionens artiklar
- Synliggöra Barnkonventionen, tex ha den upp på väggar på olika delar av familjecentralen
- Temavecka
- Målarbilder med olika tema från Barnkonventionen för barn att fylla i och föräldrar att diskutera

- Bildstöd för barnen, tex kallelser till BVC samt öppna förskolan
- Aktivt arbete med barns delaktighet och självbestämmande i besöken hos BVC
- Jämställt föräldraskap
- Filmer från Barnombudsmannen

Sammanfattning av resultat

Barnombudsmannens (2008:8ff) rapport visade på att alla kommuner hade en positiv inställning till implementeringen av Barnkonventionen men att enbart några få kommuner lyckas med detta uppdrag. Barnombudsmannen (2008:8ff) konstaterade att det fanns en medvetenhet bland aktörerna om att arbetet med Barnkonventionen är viktigt och att aktörerna gärna ger ett sken av att de är aktiva med implementeringen (ibid). Jag tycker mig uppfatta likheter i mitt empiriska material. Familjecentralerna visade på en medvetenhet om Barnkonventionen och vikten att arbeta med den. Det framgick av intervjuerna att det var en skillnad hur väl familjecentralernas arbete var förankrat i Barnkonventionen.

Mitt empiriska material påvisar att samtliga familjecentraler saknar riktlinjer utformade av styrgrupperna. Jag kan konstatera, utifrån intervjuerna, att familjecentralernas dagliga arbete sker till stor del utifrån Barnkonventionen dock inte alltid tydligt för all personal. De familjecentraler i min studie, som saknade riktlinjer för tillämpningen, gav svar på mina frågor som antyder att de inte alltid var medvetna om kopplingen mellan deras arbete och Barnkonventionen. Familjecentraler som använt sig av sitt handlingsutrymme och utformat riktlinjer för genomförandet, visade en starkare förankring både vad gäller det dagliga arbetet och det konkreta arbetet med Barnkonventionen. Familjecentralerna som medverkat i min studie visade att de som hade riktlinjer kunde se kopplingen mellan deras arbete och Barnkonventionen distinktare. Familjecentralerna med riktlinjer uppgav fler aktiviteter som kunde kopplas till Barnkonventionen. Medan familjecentralerna som saknade riktlinjer och inte utforskat sitt handlingsutrymme, hade Barnkonventionen i sitt arbete, men dock inte samma variation och självklara koppling mellan det dagliga arbetet och Barnkonventionen.

Avslutande diskussion

Syftet med min studie var att undersöka hur familjecentraler arbetar med Barnkonventionen. Jag ville se hur implementering av Barnkonventionen syntes i deras dagliga verksamhet samt hur familjecentralernas riktlinjer påverkade arbetet. Genom min studie har jag kunnat

synliggöra för vad personalen, från de familjecentralerna i min empiri, har för syn på hur arbetet med tillämpningen av Barnkonventionen fungerar i deras respektive verksamheter.

Sedan Barnkonventionen ratificerades i Sverige 1990 har implementeringen varit en pågående process. Det var regeringen som fattade beslutet att ratificera Barnkonventionen, sedan delegerade de frågan om implementeringen till Sveriges kommuner. Kommunerna svarade på detta beslut genom att erbjuda utbildningar inom Barnkonventionen men även att sätta in specifika resurser för att implementeringen. Familjecentraler har på senare tid, efter Sveriges beslut att ratificera Barnkonventionen, blivit ett svar på de krav Barnkonventionen ställer. Jag anser att Barnkonventionens generella tillämpning leder till att olika professioner skapar sig olika förståelser för vad barnrättsperspektivet innebär för deras verksamhet. Att förståelserna skiljer sig åt är i teorin inget negativt, för det kan bidra till ett bredare spektrum för tillämpningen, men detta kan i praktiken leda till att barnrättsperspektivet får ett varierande nedslag i praktiken.

Alla familjecentraler i min studie visade en medvetenhet kring att deras arbete grundade sig i Barnkonventionen. De berättade att deras dagliga arbete, allt från hembesök till föräldrautbildningar och BVC-besök för barnen, var format för att svara på de rättigheter som barnet har. Familjecentralerna var överens om att de alltid hade barnets bästa i åtanke när de verkställde sina verksamheter. Familjecentraler ska i sin tur få sina riktlinjer och styrdokument från deras styrgrupp gällande deras arbete (Kommunförbundet Skåne, 2014:14ff). Där räknas även riktlinjer in i avseende till implementering av Barnkonventionen. Av mina intervjuer framgick det relativt tidigt att familjecentralernas olika styrgrupper var passiva gällande riktlinjer för Barnkonventionen. En samordnare på en av familjecentraler kändes vid att i deras styrdokument stod att arbetet på familjecentralen är grundad i Barnkonventionen men inget om implementeringen.

Två av familjecentraler skilde sig från de andra gällande arbetet med Barnkonventionen. Samordnarna berättade att de åtagit sig ansvaret att tillsammans med personalstyrkan på respektive familjecentral att skriva ner riktlinjer gällande tillämpningen av Barnkonventionen. En av samordnarna berättade även i sin intervju att, när personalgruppen hade satt sig ner för att skapa riktlinjerna kunde de se att allt arbete de redan gjorde kunde förankras i Barnkonventionen. Samordnaren indikerade även att förankringen gav dem möjlighet att utveckla och utöka sitt arbete med genomförandet av Barnkonventionen.

Hur familjecentralerna arbetar med Barnkonventionen och vilken betydelse personalen tillskrev Barnkonventionen i det dagliga arbetet, blev tydlig när familjecentralerna beskrev deras verksamhet. De ansåg att det var ett viktigt arbete de hade och såg en stor möjlighet att fånga upp familjer i behov av hjälp och stöd. Emellertid hade familjecentralerna som åtagit sig arbetet att skapa egna riktlinjer en starkare förankring av Barnkonventionen i deras dagliga arbete samt fler aktiviteter som kunde härleda till Barnkonventionen.

Något som kan vara värt att nämna är huruvida riktlinjer eller andra former av regler för familjecentralerna påverkar deras arbete. De statliga ämbetena som SKL (2013:1ff) och Barnombudsmannen (2008:1ff) förespråkade styrande riktlinjer för att leda tillämpningen i kommunerna. Medan Molander (2011:320ff) och Almqvist, Reuterborg och Åsbrinks (2011:165ff) ser att för många och styrande riktlinjer sätter hinder för den lokala aktörens professionsarbete. Jag ser inget fel i att den lokala aktören, som familjecentraler, får riktlinjer att vägleda sitt arbete dock ska aktörerna få stor handlingsfrihet och handlingsutrymme att kunna utöva sin verksamhet på. Riktlinjerna ska underlätta deras arbete inte hindra dem. Den lokala aktören, i detta fall familjecentraler, är experter på sina områden och har en stark förankring i sitt arbete med sin målgrupp. Familjecentralerna ska kunna få utöva sin verksamhet utan att bli mikrostyrd av chefer eller politiska initiativ. Sedan anser jag inte att familjecentraler ska vara utan riktlinjer, riktlinjer behövs för att sätta rimliga ramar för verksamhetens arbetsuppgift.

Mina resultat kan användas för att utvärdera arbetet som förs kring den mest socialt utsatta gruppen inom socialt arbete, barn. Jag anser att mitt resultat, även om min empiri var begränsad, kan användas för att långsiktigt förbättra tillämpningen av barns rättigheter i Sverige. Jag föreslår vidare forskning inom implementeringen av Barnkonventionen där styrgrupper får framföra deras arbetsprocess gällande riktlinjer avseende Barnkonventionen de sätter för familjecentralerna.

Referenser

Ahldén, I. Göransson, A. Josefsson, A. och Alehagen, S. (2008). Parenthood Education in Swedish Antenatal Care: Perceptions of Midwives and Obstetricians in Charge. *Journal of Perinatal Education* 17(2), 21-27.

Ahrne, G och Svensson, P. 2011. "Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap". I Göran Ahrne och Peter Svensson (red.): Handbok i kvalitativa metoder. Malmö: Liber

Almqvist, A. Reuterborg, M och Åsbrink, P. 2011. Betydelsen av organisation och styrning för familjecentralens utveckling. *Socialmedicinsk tidskrift* 2, 165-174

Barnombudsmannen. 2008. Barnombudsmannen rapporterar BR 2008:04 Från beslut till praktik. Barnkonventionen i kommunala verksamheter. – nerladdad 2018-04-20

Bing, V. 2003. Små, få och fattiga - om barn och folkhälsa. Lund: Studentlitteratur

Bing, V. 2005. Föräldrastöd och samverkan. Familjecentralen i ett folkhälsoperspektiv. Stockholm: Gothia AB

Bryman, A. 2011. Samhällsvetenskapliga metoder. Stockholm: Liber

Brunnberg, E. 2008. "Fattiga barn nu och då" i Swärd, Hans & Egerö, Marie-Anne (red). Villkorandets politik Fattigdomens premisser och samhällets åtgärder - då och nu. Malmö: Égalité Förlag

Chaney, P. 2017. Comparative analysis of state and civil society discourse on the implementation of the United Nations' convention on the rights of the child in North Africa. *The Journal of North African studies* 22:1, 6-34

Denvall, V och Johansson, K. 2012 Kejsarens nya kläder – implementering av evidensbaserad praktik i socialt arbete. *Socialvetenskaplig tidskrift* 1, 26-45

Eriksson-Zetterquist, U och Ahrne, G. 2011. "Intervjuer". I Ahrne, Göran och Svensson, Peter (red.): Handbok i kvalitativa metoder. Malmö: Liber

Heimer, M och Palme, I, J. 2016. Rethinking Child Policy Post-UN Convention on the Rights of the Child: Vulnerable Children's Welfare in Sweden. *Journal of Social Policy* 45:3, 435-452

Håkansson, A och Sundelin C. (2000). Barnhälsovårdens betydelse för barns hälsa. *Läkartidningen* 97(25), 3064-3066

Jönsson, L-E, Persson, A och Sahlin, K (2011) *Institution*. Malmö: Liber.

Kalman, H och Lövgren, V. 2012. "Etik i forskning och etiska dilemman en introduktion". I Hildur Kalman och Veronica Lövgren (red.) Etiska dilemman. Malmö: Gleerups

Kommunförbundet Skåne, 2014. Vägledning för familjecentraler och familjecentralsliknande verksamheter i Skåne

Lindskov, C. (2011). Familjecentralen som modern välfärdsarena. *Socialmedicinsk tidskrift* 2, 110-121.

Molander, A. 2011. Efter eget skön: om beslutsfattande i professionellt arbete, *Socialvetenskaplig tidskrift* 4, 320-335

Regeringskansliet. 2014. Konventionen om barnets rättigheter Med strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige.

Regeringskansliet. 2017. Nästa steg för att göra Barnkonventionen till lag. Hämtad 2018-04-13. Publicerad 2017-08-03. <http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2017/07/nasta-steg-for-att-gora-Barnkonventionen-till-lag/>

Regeringens proposition. 2017/18:186. Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter. – nerladdad 2018-08-01

Socialstyrelsen, 2014. Vägledning för barnhälsovården. Stockholm: Socialstyrelsen

Strehlenert, H. Richter-Sundberg, L. Nyström, M, E och Hansson, H. 2015. Evidence-informed policy formulation and implementation: a comparative case study of two national policies for improving health and social care in Sweden. *Implementation Science* 10:169, 1-10

Svensson, K. 2013 ”Kunskap, makt och styrning”. I Linde, Stig och Svensson Kerstin (Red.) *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter*. Solna: Liber AB

Svensson, K och Johansson, E och Laanemets, L. 2008. *Handlingsutrymme. Utmaningar i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur

Sveriges Kommuner och Landsting. 2013 Slutrapport 2013 FN:s konvention om barnets rättigheter i kommuner, landsting och regioner. – nerladdad 2018-04-20

Sveriges Kommuner och Landsting. 2017. Barnkonventionen föreslås bli svensk lag. Till dig som är förtroendevald. Järfälla: Åtta45 – nerladdad 2018-03-21

Wörlén, M. 2010. Att prioritera i socialtjänsten – Om kommunalt handlingsutrymme och beslutsfattande. *Socialvetenskaplig tidskrift* 1, 28-45

Bilagor

Bilaga 1 – informationsmail

Hej,

Mitt namn är Johanna Holm och jag är en socionomstudent som läser på Lunds Universitet termin 6. Jag har påbörjat min kandidatuppsats som kommer att handla om barnkonventionen på familjecentraler. Syftet med min studie är att undersöka hur de olika professionerna uppfattar att barnkonventionen görs synlig i det dagliga arbetet.

För att jag ska kunna få en så nyanserad bild som speglar verkligheten önskar jag att få intervjuas från de olika professionerna på er familjecentral alltså barnhälsovården, barnmorskemottagningen, socialrådgivning och förskollärare samt samordnaren.

Jag är medveten om att ni har begränsat med tid, men jag hoppas på att ni har möjlighet att ta emot mig för en intervju. Det finns även möjlighet att genomföra intervjun på telefon om detta önskas. Jag uppskattar att intervjun kommer att ta ca 30 minuter och jag har självklart möjlighet att anpassa mig efter era förutsättningar.

Jag önskar att spela in intervjun. Om du väljer att delta kommer alla uppgifter om dig att hanteras konfidentiellt och materialet kommer endast att användas för detta examensarbete. Om behov uppstår kan handledare och examinator komma att ta del av materialet. Samtliga deltagare kommer att anonymiseras och efter att uppsatsen publicerats kommer inspelningar och transkriberat material att raderas.

Du som väljer att ställa upp på en intervju har alltid möjlighet att avbryta ditt deltagande utan att ange något skäl. Intervjuguiden kommer även att skickas till dig så att du får möjlighet att läsa igenom frågorna och förbereda dig inför intervjun.

Jag skickar detta mail till dig som samordnare för [Familjecentralens namn] och hoppas få intervjuas dig och att få hjälp med att nå övriga professioner på er familjecentral. Tacksam på för svar snarast om ni har möjlighet att ta emot mig.

Hoppas du får en fortsatt trevlig dag!

Med vänliga hälsningar

Johanna Holm

xxxxxx@live.com

Telefonnummer 07xx-xxxxxx

Bilaga 2 – intervjuguide

Intervjuschema

Presentation av intervjun

Vem jag är, till vad jag ska ha informationen till

konfidentiellt kravet

inspelning samt anteckningar.

Inledande frågor

Hur länge har du arbetat på -:Familjecentralens namn:-?

Hur länge har -:Familjecentralens namn:- varit verksam?

Dagliga arbetet generellt

Hur ser det dagliga arbetet med barnen och föräldrarna som besöker familjecentraler ut?

Vilken arbetsfördelning har ni? Hur arbetar ni med den?

Kan du berätta lite om era gruppverksamheter och familjeutbildningar?

Vad innebär dem? Vad innehåller dem?

Barnets bästa, arbete efter Barnkonventionen konkret

Vad är Barnkonventionen för dig?

Hur arbetar du efter Barnkonventionen?

Hur arbetar du med barnperspektivet?

Hur arbetar du efter barnets bästa?

Finns det något annat sätt du hade arbeta med den? Några andra sätt att tillämpa den i ditt arbete?

Riktlinjer, rutiner och åtgärder i relation till det dagliga arbetet

Vilka riktlinjer gällande Barnkonventionen har du i ditt arbete?

Vilka mål har ni som ni ska uppfylla?

Hur arbetar ni för dem?

Vilka rutiner har ni för att tillämpa Barnkonventionen?

Hur arbetar ni för riktlinjerna och målen?

Samordning mellan familjecentraler

Har ni erbjudits gemensamma utbildningar i Barnkonventionen? *Vilka får delta och hur sprids informationen?*

Får vi ta del av andra familjecentralers eller liknande verksameters kunskaper?

Om ja, på vilket sätt skulle det vara?

Hur delar ni med er av er kunskap?

Implementering av barnperspektivet och Barnkonventionen - Samordnarrollen

Hur arbetar styrgrupp för att tillämpa barnperspektivet, Barnkonventionen?

Hur arbetar personalgruppen med tillämpningen med barnperspektivet och Barnkonventionen?